

A XIX. század második felének magyar lírája.

Vajda János

„AZ EL NEM ÉRT ÉDEN”

1. feladat

a) A két vers szerelemfelfogásának hasonlóságai:

- Reviczky és Ady versében is hasonló szerelemfelfogás jelentkezik. A szerelmi dal sajátos változatát, a perdita éneket választják az örök szerelem ábrázolására.
- A testiség a hagyományos költészettel szemben (pl. Petőfi) kiemelt szerephez jut mindkét versben. Reviczkyénél: „szomjas ajkam csókolod”, Adynál: „Mindig csókoljon, egyformán szeressen: / Könnyben, piszokban, szenvedésben, szennyben.”
- A bukott nőt a tömeg által ünnevelt, szépnek, jónak tartott (Reviczky) nőkkel szemben magasabb rendűnek tekintik: „Kifestett arcát angyalarnak látom” (Ady).
- Mindketten daccal, büszkén fordulnak szembe a hagyományos értékítélettel: „Óh, áldhatná sorsát akárhány, / Ki most lenéz negédesen” (Reviczky), „Szétzúzva minden kőtáblát és láncot, / Holtig kacagnók a nyüzsgő világot” (Ady).

b) Lehetséges tartalmi elemek a Reviczky- és az Ady-versről írandó kortárs kritikához:

A kortárs kritikus valószínűleg mélységesen felháborodott.

- Szégyen maga az ilyen kapcsolat is, nemhogy a versbe foglalása.
- Hogy lehet egy perdita-t a tisztességes asszonyokkal összehasonlítani?
- A szerelem tiszta és szent érzés, nem lenne szabad így bemocskolni, stb.

2. feladat

Alább *A vaáli erdőben* című Vajda János-verssel kapcsolatos kérdésekre adandó válaszokat olvashatod.

1.

- 1. vsz.: mély vadon, csalános iharos, félreeső völgy, sűrű árnyak enyhelye
- 2. vsz: kis házikó
- 4. vsz.: illatos hegy, tavaszi napsugár, illanó felhők

Hangulatában eltérő:

- 5. vsz.: kiszáradt életfa
- 6. vsz.: ismeretlen sírgödör

2. A főmondat a 2. versszak első sora: „Oh milyen jó volna ottan”. Azok a tagmondatok, amelyek ennek a tagmondatnak alárendeltek, azt fejezik ki, hogy a költő alárendeli magát ennek a vágynak.

3. „Odabenn” (1. vsz.) – helyhatározószó vagy helyhatározószó értékű távolra mutató névmás, „ottan” (2. vsz.) – helyhatározószó vagy helyhatározószó értékű távolra mutató névmás, „abban” (2. vsz.) – ragos főnévi távolra mutató névmás, „ott” (6. vsz.) – helyhatározószó vagy helyhatározószó értékű távolra mutató névmás.

4. Az igéket többnyire főnévi igenevek helyettesítik, pl. meggondolni, nézni, lehullani stb. A cselekvés helyett passzivitást, illetve történést, lehetőséget fejeznek ki. Az első főnévi igenév valójában egy feltételes módú, múlt idejű segédigéhez kapcsolódik: (jó) volna élni, éldegélni.

5. Sűrű – sűrű (1. vsz.), háborítlan – háborítlan (háborítatlanul), (3. vsz.), mult – múlt (4. vsz.), sírgödör – sírgödör (6. vsz.). Esetleg még: elalunni – elaludni (6. vsz.).

6. A keményen hangzó d hang helyett a kellemesen hangzó n a vers hangszimbolikáját, zeneiségét erősíti.

7. A sorok száma (4), a rímképlet (páros rím: aabb) és az ütemhangsúlyos verselés a szótagszámmal (felező nyolcas):

„Odabenn a // mély vadonban,
A csalános // iharosban,
Félreeső // völgy ölében,
Sűrű árnyak // enyhelyében”.

(A természeti képek ezen felül a dal műfajára jellemzők.)

8. A tűnődés, a meditáció kifejezőeszközei.

9. A 3. versszakban: „nem törődni”, „meggondolni”.

10. „félreeső völgy ölében, / Sűrű árnyak enyhelyében” (1. vsz.), „Élni, éldegélni szépen, / Békességben, csöndességben” (2. vsz.), „Észrevétlenül, megérve” (5. vsz.), „ismeretlen sirgödörbe” (6. vsz.).

3. feladat

Alább a Húsz év múlva című Vajda János-verssel kapcsolatos kérdésekre adandó válaszokat olvashatod.

1. A cím hiányos szerkezetű, egyrészt a múltra, az emlékezés gesztusára utal, az utolsó versszak azonban többértelművé teszi a jelentést, gondolhatunk a lírai én jövőre vonatkozó reményére is. Ezt a feltételes időhatározói szerkezet sejteti („szivem kigyúl”, „ha túl / A fölkelő nap megjelen”), de az „ekkor” jelen ideje ezt mégsem igazán támasztja alá.

2. Alcím (esetleg ajánlás).

3. Egyszerre erősíti az emlékezéshez kapcsolódó szomorú lemondás és a jövőhöz kapcsolódó reménykedés képzetét.

(Más megoldás is elfogadható, ha a vers alapján fogalmaztad meg az érzésedet.)

4. A „Montblanc” jeges csúcsa (1. vsz.), a „csillagmiriád” (2. vsz.), a „csöndes éjszaka” (3. vsz.), a tavon fölmerülő hattyú képe (3. vsz.), a „fölkelő nap” (4. vsz.).

5. Szó szerint a csillagok végtelen számát jelenti. Jelképes értelme: hölgykoszorú, a folytonos szerelmi csábítás. Talmi¹ csillogás a „fölkelő nap” fényével szemben.

6. Túlzás (hiperbola).

7. Állítmány (nem jelző!). A szívem után vessző van, tehát ez önálló tagmondat. A következő két tagmondat ezt az állítást magyarázza.

8. Látszólagos (tettetett) közöny. A fagyos magány nyitó képe a rendíthetetlenséget, a szenvedélymentességet sugallja, ugyanezt erősíti a második versszak is. Az utolsó versszak „szívem kigyúl” képe viszont a vissza nem fojtható szenvedélyről tanúskodik.

9. Megváltozik a beszédhelyzet, a lírai én a megszólítotthoz fordul: „hattyúi képed”. A térbeli vonatkozásokat az idő képzete váltja fel: „néha”, „mult ifjuság”. A képrendszer is megváltozik: a pozitív költői jelzők szerepe megnő: „csöndes”, „tündér”, „hattyúi”. A váltás előkészíti az utolsó versszakot. Ezt igazolja az is, hogy a versszak a „de” ellentétes értelmű kötőszóval kezdődik.

10. Keretes szerkezetű. Ezt egyrészt a visszatérő képrendszer igazolja, a „Montblanc”, a „szív” és a „jég”, illetve az örök hó motívuma, másrészt az első és az utolsó versszak közötti ellentét (párhuzam).

---

¹ talmi: Hamis.